

BRÁNA KE SVOBODĚ — TOR ZUR FREIHEIT

PAMÁTNÍK OBĚTEM ŽELEZNÉ OPONY

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro
regionální rozvoj

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosáhneme více.

STĚNA SMRTI

Hranice mezi jižní Moravou a Dolním Rakouskem byla před rokem 1989 součástí obávané železné opony. Na jedné její straně vládl totalitní komunistický režim, na straně druhé byl svobodný, a proto nepřátelský svět. Železná opona dělila celou Evropu, dělila Německo, dělila jeho nynější (i někdejší) hlavní město, oddělovala Rakousko... Jihomoravská hranice byla ovšem jen malým kouskem této gigantické stěny smrti, která si vyžádala oběti na všech svých úsecích. Přesto se právě tato část železné opony těšila velkému zájmu svobodomyslných uprchlíků – vedla tudy hlavní silnice na Vídeň, byly zde dráty vysokého napětí, řeka i hlavní železniční trať. To vše nabízelo šanci k překonání nebezpečné hranice a naději na šťastný život na její druhé straně. Ne všem se však tato osudová cesta vydařila tak, jak si přáli. Někteří zaplatili za svůj odvážný pokus životem. Těm, kteří se na druhou stranu nedostali, je věnována tato malá knížečka. Abychom si neustále uvědomovali, jakou cenu má svoboda.

ÚVODNÍ SLOVO RAKOUSKÉHO VELVYSLANCE V ČR

„Je pro mne velkým potěšením, že se mohu zúčastnit takovéto akce, poněvadž si myslím, že právě ona je vzorem akcí, jež nám připomínají, že dnes mají být hranice spojovací čarou, nikoli čarou rozdělující. V Evropě máme možnosti – a když jedeme přes hranice, tak to vidíme –, jak odstranit poslední zbytky hranic nejenom na mapě, ale i v myslích a srdcích lidí. K tomu je ještě potřeba hodně práce a nasazení. A to nasazení může být o to větší, čím více si budeme připomínat, jak vypadaly tyto hranice ještě před pětadvaceti lety.“

Z vystoupení na Mezinárodní konferenci „ostnatého drátu“
29. listopadu 2013 v Laa an der Thaya.

Dr. Ferdinand Trauttmansdorff
velvyslanec Rakouska v ČR

VORWORT DES ÖSTERREICHISCHEN BOTSCHAFTER IN DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK

„Es ist für mich eine ganz besondere Freude, bei einer derartigen Veranstaltung – wenn auch nur kurz – teilnehmen zu dürfen, da dies, glaube ich, gerade der Prototyp einer Veranstaltung ist, der uns daran erinnert, dass heute die Grenzen Verbindungslinie und nicht mehr die Trennlinie sein sollen. In Europa haben wir die Möglichkeiten, und wenn man über die Grenze fährt, sieht man es, die letzten Reste der Grenzen nicht nur auf den Landkarten, sondern auch in den Köpfen und in den Herzen abzubauen, und dazu ist noch viel Engagement notwendig. Und das Engagement kann umso größer sein, je mehr wir uns daran erinnern, wie die Grenzen noch vor 25 Jahren ausgesehen haben.“

Ausschnitt aus der Rede anlässlich der Internationalen „Stacheldrahtkonferenz“ am 29. November 2013
in Laa an der Thaya.

Dr. Ferdinand Trauttmansdorff
Botschafter von Österreich in der Tschechischen Republik

NA DRUHOU STRANU!

Pokusy o přechod železné opony na moravském úseku československo-rakouské hranice

Z únorového převzetí moci komunistickou stranou vyplynul tvrdý postoj vůči osobám, které se pokusily překročit státní hranici. Jelikož pozbyly platnosti cestovní pasy, nebylo možné vycestovat bez souhlasu Noskova ministerstva vnitra. Přitom vycestovat chtělo mnoho lidí, ať už z důvodů politických či profesních. Řada z nich prchala proto, že po „vyakčnění“ ztratili sociální postavení, z rodinných důvodů, z obav před trestem, ale i proto, že jim nebylo umožněno se žádoucím způsobem profesně realizovat. První vlna uprchlíků, jakkoli pro ni bylo bolestné se rozhodnout pro odchod do zahraničí, měla přece jen největší naději na úspěch. Dvě stě kilometrů státní hranice bylo zprvu střeženo policejně – příslušníky pohraničního praporu SNB Znojmo – a s pomocí místního obyvatelstva bylo možné hranici úspěšně překročit. To se změnilo od roku 1951, kdy už hranici střežilo vojsko a začal být budován systém, který ve svých hlavních rysech přetrval až do konce 80. let. Hranici hlídaly především vojenské útvary povoláné k plnění bezpečnostních úkolů – Pohraniční stráž, konkrétně na jihu Moravy to byly roty, prapory a další útvary 4. brigády Pohraniční stráže Znojmo. Od roku 1952 pak již uprchlíci nemohli spoléhat ani na pomoc civilního obyvatelstva, neboť politicky nespolehlivé rodiny byly z hraničního pásma vysídleny a v zakázaném pásmu, úzkém pásu podél hranice, nebyl trvalý pobyt povolen vůbec.

Systém tzv. ochrany státní hranice byl v úseku znojemské pohraniční brigády v zásadě vybudován do konce roku 1953; pohraničníci měli služební psy a drátěný zátaras byl elektrifikován vysokým napětím o několika tisících voltů. Dočasně se v tomto zátarasu používaly též miny. I přesto byl tento úsek hranic pro uprchlíky zajímavý: osídlení totiž sahalo v širokém pásmu od Znojemska po Břeclavsko téměř k státní hranici a neznámá osoba nemusela vzbudit podezření. Vedlo sem i dobré dopravní spojení, autobusové v případě Mikulovska, Znojemska, ale i Slavonic, vlakové v případě Břeclavi. Motivačně mohlo působit i to, že v září 1955 opustila přilehlé rakouské území Sovětská armáda, čímž se snížilo riziko vydání uprchlíka. Pohraniční stráž však měla v příhraničí i na rakouské straně své spolupracovníky a v pohraničních obcích vznikaly skupiny pomocníků Pohraniční stráže.

Exponovanost jihomoravského úseku státní hranice zvyšovali i uprchlíci z Moravy, kteří pak chtěli směřovat do západního Německa. Také pro polské občany bylo výhodné překonávat tuto hranici – přes Moravu sem bylo z Polska blízko. Moravská hranice s Rakouskem byla výhodná i pro přechod spolupracovníků a kurýrů západních zpravodajských služeb. To, co bylo pro uprchlíky výhodou (blízkost osídlení, dopravní spojení aj.), bylo naopak komplikací pro pohraničníky, kteří měli méně času na zásah. Uprchlíci mohli být tedy úspěšnější. Bohužel v řadě případů zahynuli v drátěném zátarasu zasažení vysokým napětím.

Riziko ohrožení života uprchlíka výrazně snížilo vypnutí proudu o vysokém napětí v roce 1965. Poté se hlavním technickým prostředkem v drátěném zátarasu stala slaboproudá signalizace. Na základě jejího signálu vysílala pohraniční rota jednak hlídku pronásledující uprchlíka, jednak hlídku, která se rozmísťovala při státní hranici a již měl uprchlík doslova vpadnout do náruče. V roce 1968 se počet pokusů o přechod státní hranice opět zvýšil. Tato vlna sice začátkem 70. let opadla, ale vzápětí se začal významně zvyšovat počet uprchlíků z řad občanů NDR, kteří mohli od roku 1972 vycestovat do Československa bezvívově. Podíl cizinců mezi uprchlíky pak ještě od přelomu 70. a 80. let navýšili občané z Polska. I přes postupné uvolňování mezinárodního napětí zůstal systém střežení odrazem vnitropolitické situace a nezměnil se do konce 80. let.

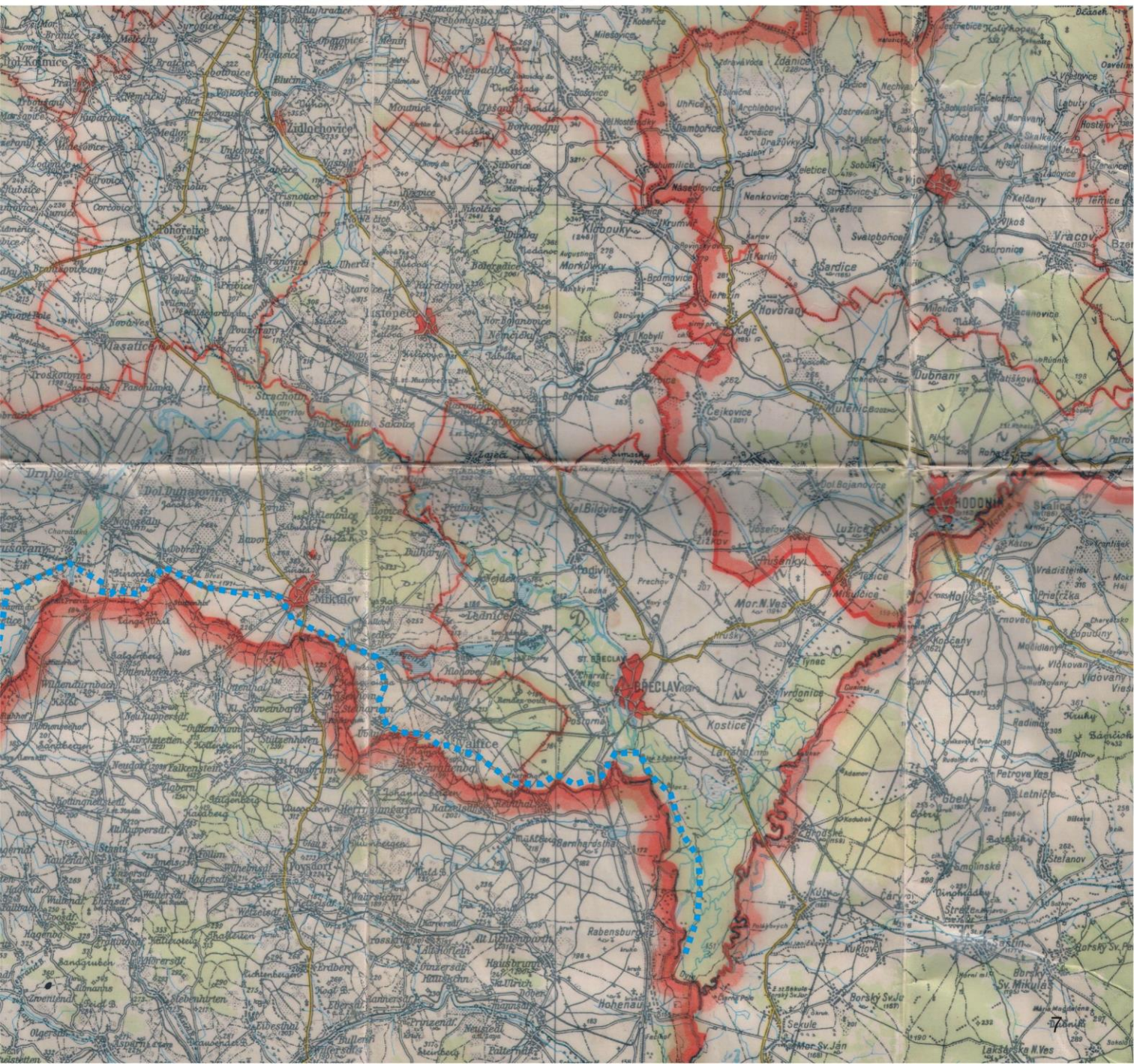
Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.

**Archiv bezpečnostních složek,
oddělení archivních fondů vojsk
Ministerstva vnitra, Kanice u Brna**

MAPA PŘÍHRANIČNÍ OBLASTI Z ROKU 1951

- POLITICKO-ÚZEMNÍ USPOŘÁDÁNÍ

CESTA K PAMÁTNÍKU

Mezinárodní konference k výročí 20 let od pádu železné opony

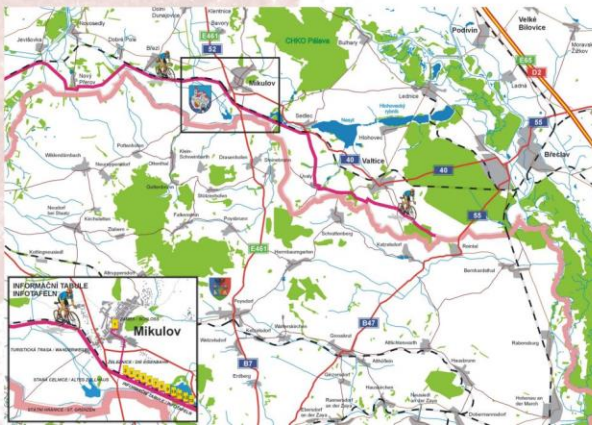
Dne 27. listopadu 2009 Občanské sdružení PAMĚŤ společně s městem Mikulov a Regionálním muzeem v Mikulově uspořádalo konferenci s názvem **Nezapomeň na stěnu smrti**.

Projekt CZ0101 Stezka svobody

Projekt byl spolufinancován Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) v rámci programu „Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007–2013, Fond malých projektů“.

Stezka je určena pro turisty i cyklisty. Byla vybudována na místech signální stezky, kudy do roku 1989 vedl drátěný zátaras. Začíná na mikulovském zámku, vede ke Staré celnici a končí v Sedleci. Podél ní je rozmístěno třináct panelů s přesnými popisy událostí v českém a německém jazyce.

Výstava „Krajina železné opony“ – duben–květen 2012

Projekt vznikl v zimním semestru 2011/2012 na Fakultě umění a architektury Technické univerzity v Liberci jako semestrální projekt Ateliéru Tomáše Pilaře a Zdeny Zedníčkové. Projekt byl zahájen dvoudenním workshopem v Mikulově. První den se uskutečnila debata se starostou Mikulova Rostislavem Košťalem, která rozšířila portfolio témat, přednáška novináře a spisovatele Ludka Navary a prezentace studentských analýz. Druhý den nás krajinou provázal místní rodák a pamětník novodobé historie hranice Milan Vojšta.

Zadání projektu jsme zúžili na prostor česko-rakouské hranice od Mikulova po Břeclav a určili několik základních témat – obnova a zpřístupnění pohraniční krajiny, využití opuštěných vojenských a zemědělských objektů či dokumentaci historie železné opony a cesty za svobodou. Studentům jsme nechali možnost hledat v rámci zadání vlastní témata, někteří se na místo vraceli i v dalších týdnech, prováděli další analýzy, prozkoumávali krajinu a ujasňovali si zadání. Pro mě byla řada témat, jež studenti našli, překvapením (např. bilingvní mateřská škola či horizontální rozhledna – expozice krajiny) a současně potvrzením obrovského potenciálu stále rozdělené společnosti a krajiny.

Výsledkem projektu je čtrnáct témat, která jsou nejenom připomínkou bohaté multikulturní minulosti příhraniční krajiny, ale i vizí současné generace o společném životě v krajině bez hranic. V měsíci dubnu a květnu 2012 byl projekt prezentován v Regionálním muzeu na zámku v Mikulově.

Ing. arch. Tomáš Pilař

PROJEKT M00258 BRÁNA KE SVOBODĚ – TOR ZUR FREIHEIT

Zahajovací konference – březen 2013

Dne 22. března 2013 byl na zahajovací konferenci v Mikulově představen veřejnosti projekt **Brána ke svobodě – Tor zur Freiheit** spolufinancovaný Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) v rámci programu „Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007–2013“. Projekt realizuje Občanské sdružení PAMĚŤ, člen „Platformy evropské paměti a svědomí“, s partnery – rakouskými městy Laa an der Thaya a Poysdorf. Projekt podporuje město Mikulov a výzkumné instituce Ústav pro studium totalitních režimů a Ludwig Boltzmann Institut für Kriegsfolgen-Forschung.

Úvodní část konference byla věnována prezentaci projektu, jeho partnerů a činnosti občanského sdružení PAMĚŤ. V odborné části konference byly předneseny příspěvky na téma Útěky za svobodou na jižní Moravě a Oběti železné opony, doplněné promítnutím dokumentů ČT Ostrava „Dráty, které zabíjely“ a „Král Šumavy“.

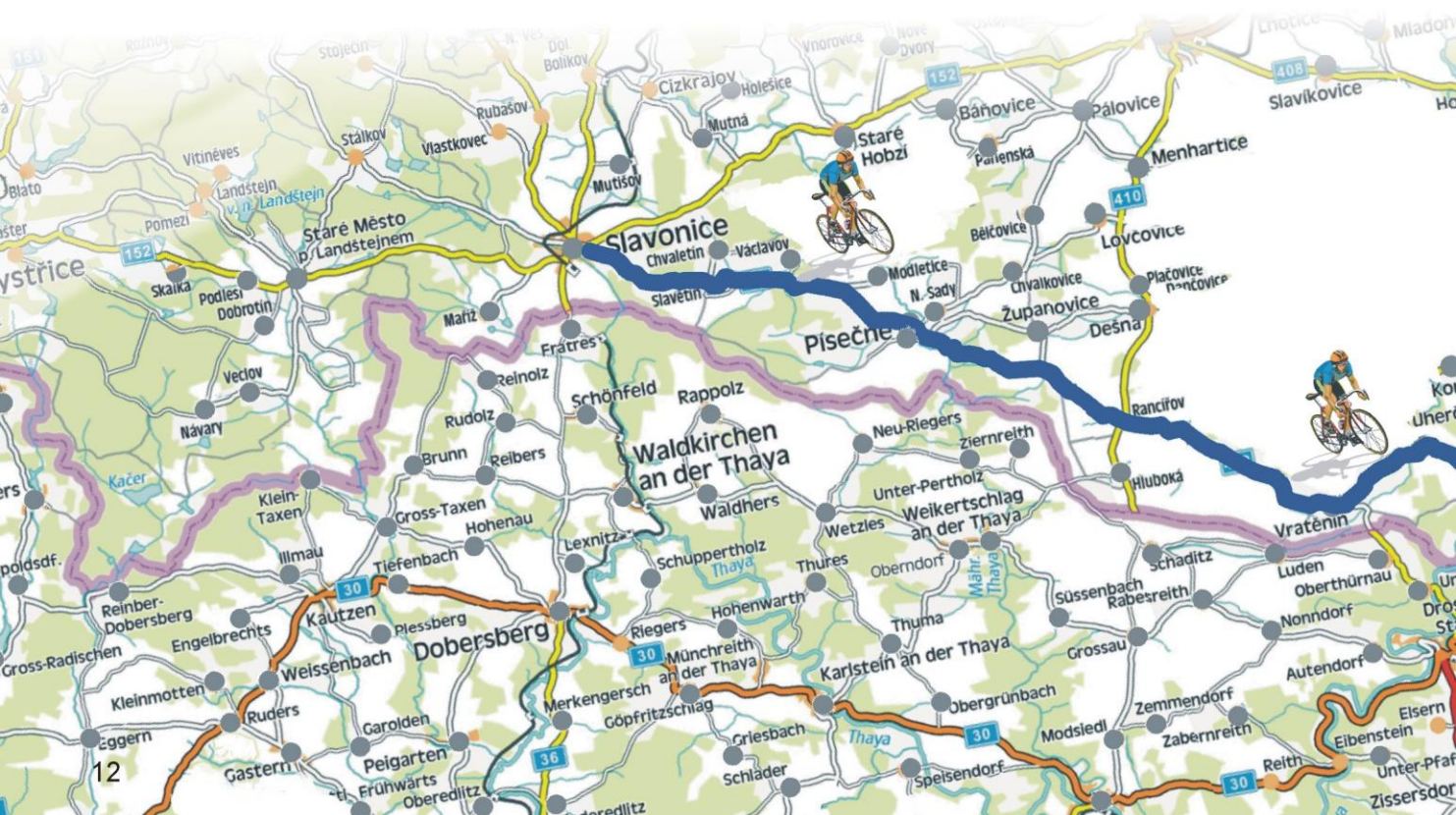
Položení základního kamene Památníku obětem železné opony

Dne 29. listopadu 2013 byl u Mikulova na Stezce svobody, v místech zvaných Borový lesík, položen základní kámen Památníku obětem železné opony. Bude tvořen 53 kovovými stélami připomínajícími 53 osob, které byly zabity při překonávání železné opony – oběti, které měly být zapomenuty. U Památníku bude vybudováno i odpočinkové místo pro výletníky.

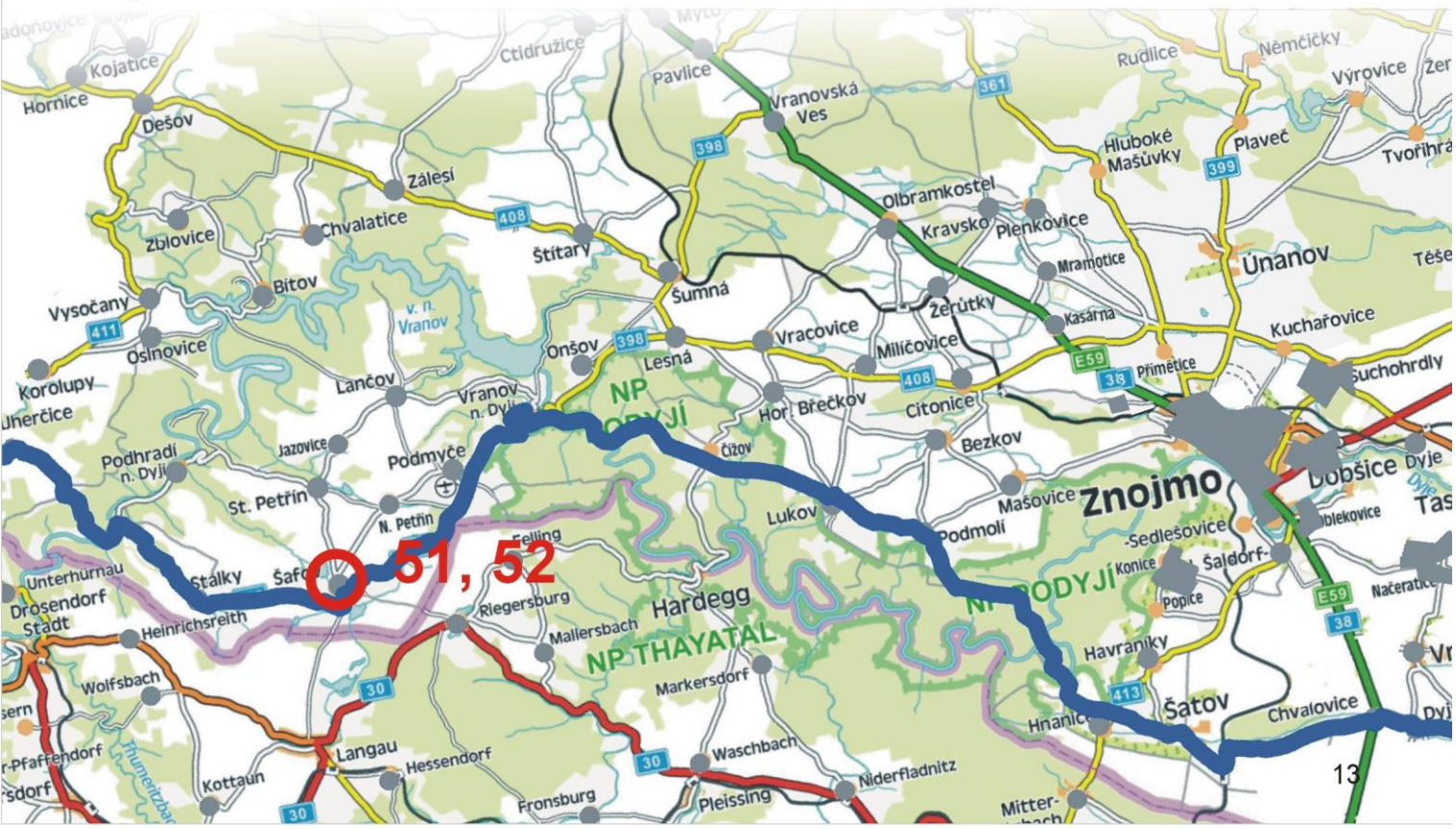

MĚLI BÝT ZAPOMENUTI

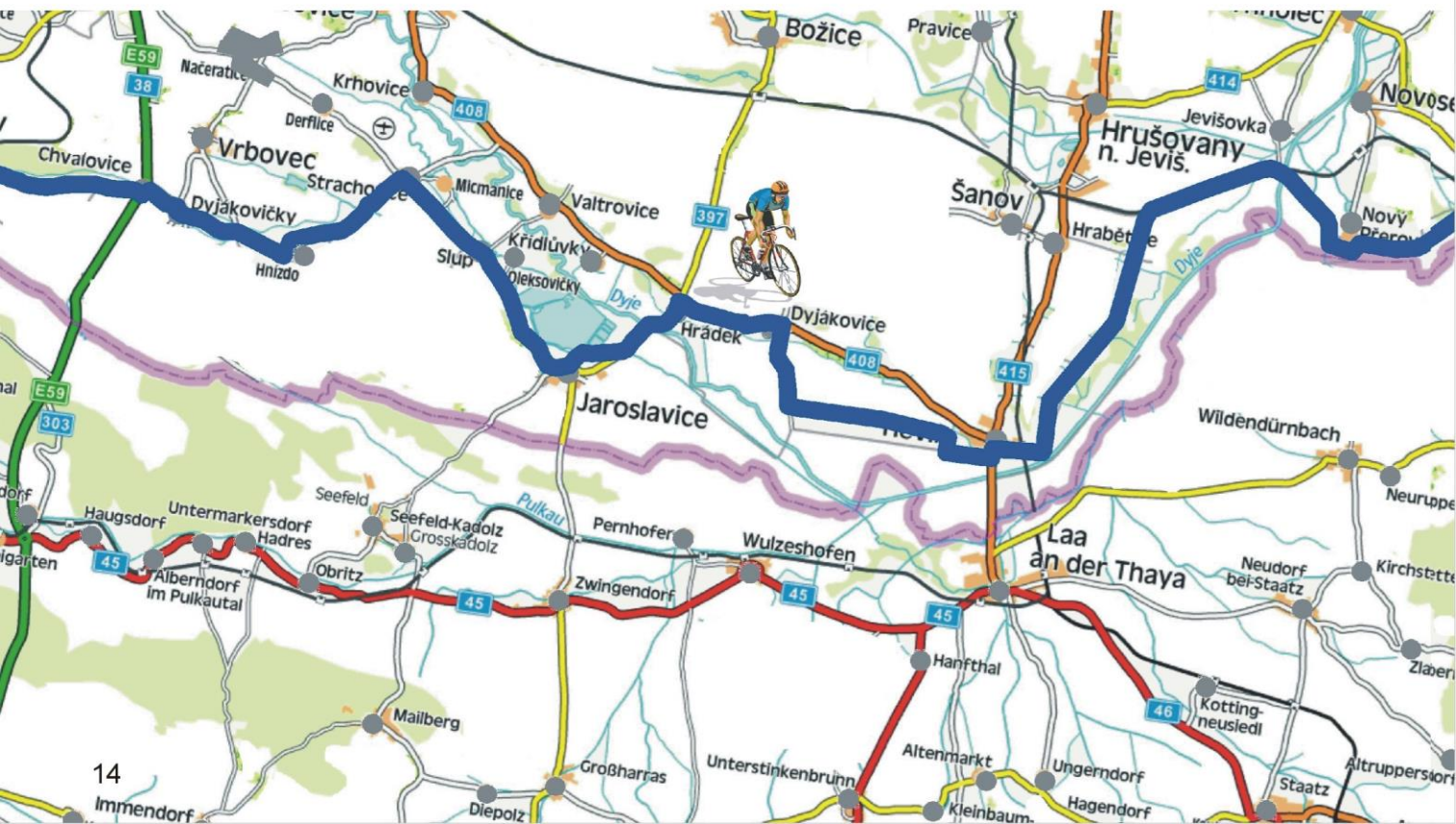
1) Bass Bernard	nar. 12. 8. 1920	zem. 24. 8. 1958	Rakousko
2) Benedikt Karl	nar. 17. 10. 1913	zem. 4. 8. 1956	Rakousko
3) Bernard Tadeusz	nar. 6. 5. 1933	zem. 13. 8. 1962	Polsko
4) Bil Edward (též Bilt Edward)	nar. 8. 8. 1924	zem. 7. 10. 1964	Polsko
5) Černocký Ladislav	nar. 9. 2. 1905	zem. 13. 9. 1956	ČSR
6) Drażkowiak Mieczysław Alojzy	nar. 23. 5. 1929	zem. 30. 8. 1956	Polsko
7) Dzidycz Roman	nar. 20. 4. 1920	zem. 3. 8. 1956	Polsko
8) Eisner Gerhard (též Gerhardt)	nar. 4. 4. 1915	zem. 22. 5. 1952	ČSR
9) Fictumová Olga	nar. 16. 10. 1930	zem. 3. 6. 1953	ČSR
10) Fritz Rudolf	nar. 30. 10. 1942	zem. 2. 5. 1961	ČSSR
11) Grabowski Marian	nar. 10. 5. 1933	zem. 3. 9. 1957	Polsko
12) Haluzický Josef	nar. 30. 3. 1940	zem. 1. 6. 1962	ČSSR
13) Hanák Pavel	nar. 10. 7. 1941	zem. 17. 2. 1960	ČSSR
14) Bačík Leo	nar. 22. 6. 1925	zem. 10. 4. 1950	ČSR

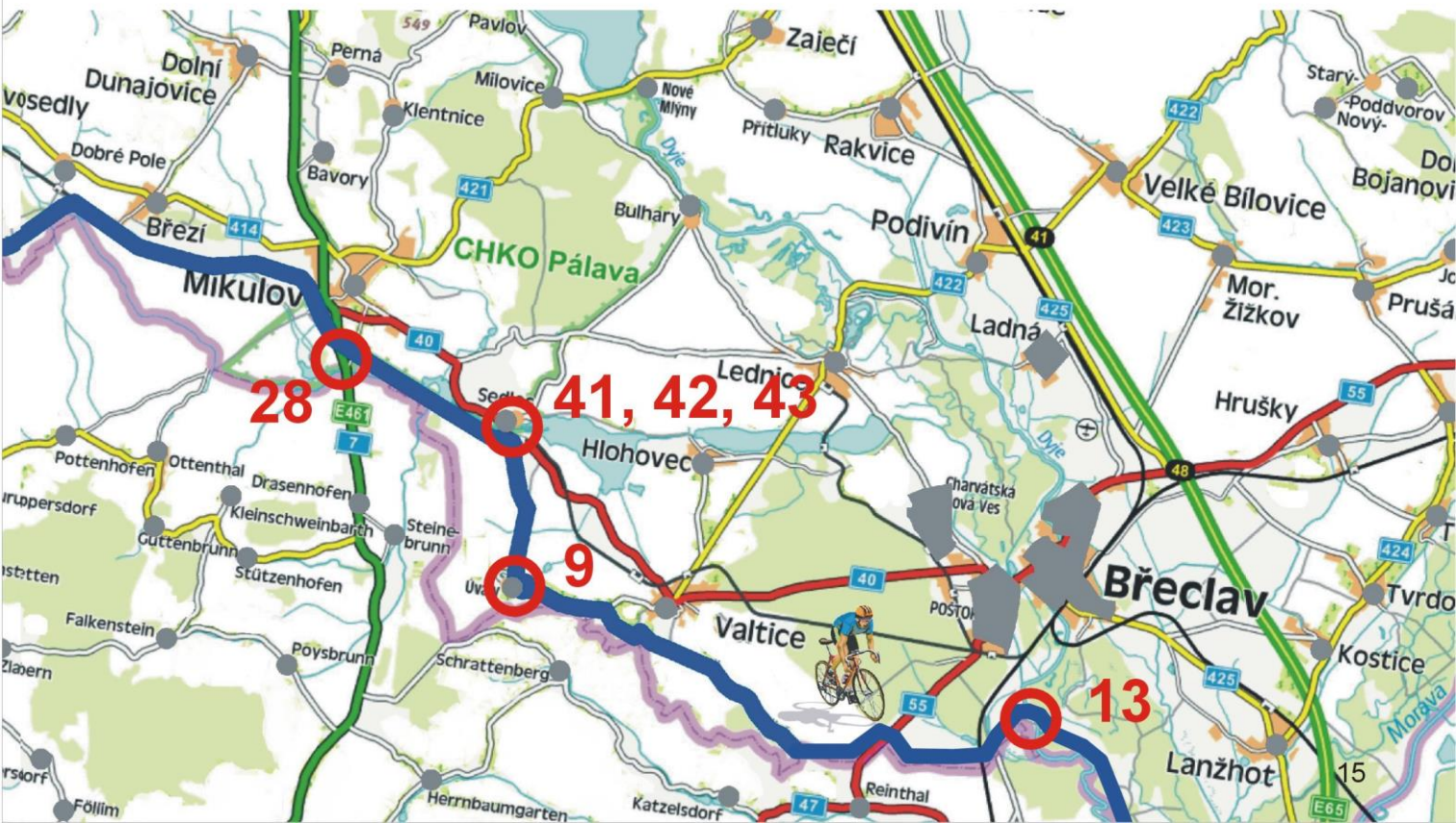
15) Vymětalík Vladimír	nar. 1. 1. 1941	zem. 29. 8. 1967	ČSSR
16) Hesek Josef	nar. 14. 11. 1934	zem. 18. 12. 1955	ČSR
17) Horský Miroslav	nar. 7. 7. 1937	zem. 30. 3. 1958	ČSR
18) Hroz Štefan	nar. 20. 12. 1938	zem. 13. 9. 1960	ČSSR
19) Jagoš František	nar. 25. 3. 1932	zem. 23. 1. 1971	ČSSR
20) Junga Jan	nar. 7. 3. 1936	zem. 29. 12. 1954	ČSR
21) Gajda František	nar. 30. 11. 1913	zem. 6. 10. 1950	ČSR
22) Kaňová Marie	nar. 17. 6. 1896	zem. 31. 5. 1956	ČSR
23) Killer Karel	nar. 2. 8. 1928	zem. 30. 10. 1953	ČSR
24) Klenner Arnošt	nar. 25. 7. 1929	zem. 2. 10. 1962	ČSSR
25) Kreiger Štefan	nar. 24. 12. 1923	zem. 11. 9. 1951	ČSR
26) Kutra Josef	nar. 18. 9. 1955	zem. 28. 8. 1984	ČSSR
27) Lipski Bolesław	nar. 14. 7. 1933	zem. 22. 7. 1963	Polsko
28) Majcherek Franciszek	nar. 13. 8. 1926	zem. 24. 6. 1964	Polsko
29) Malina Vladislav	nar. 5. 1. 1956	zem. 23. 3. 1985	ČSSR

30) Medek Jan	nar. 25. 1. 1924	zem. 30. 7. 1964	ČSSR
31) Neznámý muž		zem. 5. 9. 1955	
	(Milanov Petr, nar. 4. 7. 1932, příslušnost Jugoslávie, pravděpodobně vymyšleno příslušníky zpravodajského aparátu PS nebo vyšetřovateli StB)		
32) Neznámý muž		zem. 5. 9. 1955	
	(Mitič Ivan, nar. 3. 3. 1930, příslušnost Jugoslávie, pravděpodobně vymyšleno příslušníky zpravodajského aparátu PS nebo vyšetřovateli StB)		
33) Orlík Zdeněk	nar. 30. 6. 1935	zem. 26. 8. 1964	ČSSR
34) Pazourek Jan	nar. 27. 9. 1934	zem. 13. 1. 1954	ČSR
35) Prcín František	nar. 29. 5. 1946	zem. 31. 12. 1962	ČSSR
36) Procházka Pavel	nar. 26. 11. 1924	zem. 2. 10. 1959	ČSR
	(datum narození též 26. 12. 1924)		
37) Romanczik Jan Karol	nar. 28. 4. 1939	zem. 12. 9. 1961	Polsko
38) Ruiner Hans (též Ruiner Jan)	nar. 9. 11. 1922	zem. 12. 6. 1953	Rakousko
39) Sell Józef	nar. 7. 1. 1937	zem. 10. 6. 1958	Polsko

40) Szczotka Stanisław	nar. 6. 5. 1935	zem. 11. 7. 1956	Polsko
41) Šťastný Zdeněk	nar. 10. 12. 1927	zem. 25. 5. 1951	ČSR
42) Duroň Ludvík	nar. 13. 5. 1925	zem. 16. 8. 1950	ČSR
43) Králíček Otakar	nar. 28. 9. 1929	zem. 16. 8. 1950	ČSR
44) Štelmák Josef	nar. 4. 2. 1935	zem. 24. 9. 1960	ČSSR
45) Švajda Josef	nar. 3. 12. 1947	zem. 4. 6. 1963	ČSSR
46) Vaculík Rudolf	nar. 2. 10. 1919	zem. 22. 11. 1951	ČSR
47) Wawra Walter	nar. 29. 6. 1927	zem. 4. 8. 1956	Rakousko
48) Witek Helmut (též Wittek)	nar. 27. 11. 1939	zem. 20. 7. 1958	Polsko
49) Zeman Jan	nar. 9. 8. 1936	zem. 31. 7. 1956	ČSR
50) Žolio Antonín (též Žalio)	nar. 9. 5. 1918	zem. 15. 9. 1953	ČSR
51) Winter Alfred	nar. 7. 9. 1926	zem. 26. 7. 1973	Rakousko
52) Weiser Johann	nar. 10. 9. 1926	zem. 26. 7. 1973	Rakousko
53) Heinrich Josef	nar. 10. 8. 1910	zem. 1956	Rakousko

PŘÍBĚHY TOUHY PO SVOBODĚ

Let do nebezpečí ... 51, 52

Rakušan Alfred Winter má nejdřív štěstí, potom smůlu. Dvakrát v letadle překonal československou železnou oponu. Druhý přelet se mu stane osudným. Z výletu pod mraky se už totiž do své země živý nevrátí. Spolu s ním zemře jeho kolega Johann Weiser.

Samozřejmě že tento výlet je naprostým omylem. Letecký inženýr Alfred Winter v té době pracuje jako technik na letišti ve Schwechatu u Vídně, jeho koníčkem je – pochopitelně létání. V roce 1962 oslavuje Winter

šestatřicáté narozeniny. Bydlí ve Vídni. Dne 25. července 1962 se vydá na let větroněm poznávací značky OE-0550. Je krátce před polednem, když startuje z malého sportovního letiště poblíž Hainburgu v Dolním Rakousku, na východ od Vídně. Letiště se jmenuje Spitzerberg a leží jižně od Hainburgu, směrem k obci Prellenkirchen. Překvapivě je odtud blíž na Slovensko nebo do Maďarska než na jižní Moravu, kde nakonec nešťastný pilot skončí. Winter je od roku 1956 členem aeroklubu a potřebuje mít nalétáno, aby mohl získat výkonnostní odznak. Vlastně na tom malém letišti u Hainburgu tráví v to léto svou dovolenou, přijel tam už o dva dny dřív. A tak 25. července asi ve tři čtvrtě na dvanáct startuje. Míří na sever k Mistelbachu. Zpočátku udržuje směr, pak už si není jistý. Neví. Nezná to tu, nikdy zde nebyl.

Alfred Winter hledá letiště u Mistelbachu, ale mezitím se dostává dále na severozápad. A pak to přijde: „Při hledání jsem zjistil, že najednou nedostávám potřebný vítr, a tak jsem přistál,“ přiznává později při výslechu československým vyšetřovatelům.

Možná v té chvíli, kdy začal klesat, už dávno v Československu byl. Hranice přeletěl někdy před půl třetí asi dva kilometry od Hevlína, kde je dnes silniční hraniční přechod. Ale Winter opravdu nemusel tušit, kde je, krajina je plochá a na rakouské i moravské straně nejspíš z výšky vypadá podobně. Chybějí významné orientační body. Winter krouží nad krajinou a hledá místo k přistání. Přitom se dostává ještě dál na západ. „Během letu jsem nezpozoroval, že se nacházím na cizím území, neboť, jak jsem řekl, okolí Mistelbachu neznám,“ bude později vypovídat Winter.

Nakonec přistál na sportovním hřišti v Jaroslavicích asi deset kilometrů vzdušnou čarou západně od Hevlína. To pořád ještě netušil, kde je. „To jsem se dozvěděl až po přistání, kdy ke mně přišel jeden muž v civilu a já se ho zeptal, kde jsem přistál. Jmenovaný mi německy odpověděl, že jsem přistál v Jaroslavicích, tedy na území ČSSR,“ vypovídal Winter. Domlouvají se, že on počká u letadla a Čech mezitím zavolá policii. Nejspíš takové domluvy ani nebylo třeba. Český občan se jmenoval Boris Hanáček a byl takzvaným pomocníkem Pohraniční stráže, kteří dobrovolně pohraničníky informovali o všem podezřelém, co se kolem hranic dělo.

Takže zavolal rovnou na Pohraniční stráž. Nad nimi už kroužilo československé letadlo. Podle zpráv Pohraniční stráže totiž Winterův větroň sledovali už od okamžiku, kdy přeletěl hranice.

Prakticky ve stejný okamžik, kdy Winter dosedl na zem, zvoní nadporučíku Božetěchu Hájkovi z pohraničního útvaru Jaroslavice telefon – dostává zprávu od operačního důstojníka, že hranici přeletělo cizí letadlo. „Po tomto hovoru jsem vyšel z útvaru a viděl jsem nad Hrádkem kroužit kluzák a potom jak nalétává k přistání nad hřištěm Sokola Jaroslavice, zároveň jsem uslyšel hluk tryskového letadla,“ popisoval pohraničník v protokolu sepsaném ještě téhož dne.

Zadržení provede Hájek a voják Dušan Votašík. „Chování narušitele bylo v pořádku, nekladl žádný odpor,“ bude později vypovídat Hájek. S výsledkem zásahu proti neškodnému pilotovi větroně jsou českoslovenští příslušníci bezpečnostních sil spokojeni. „Hotovostní stíhač prováděl průlety nad místem až do příchodu civilních obyvatel, příslušníků PS a vidového stanoviště 455. Pilot větroně zajištěn orgány ministerstva vnitra, převezen na KS-MV Brno. Větroň strážěn příslušníky PS Jaroslavice. Hotovostní systém úkol splnil.“ Tak to zapsal major Václav Růžička, náčelník 2. sboru PVOS, tedy protivzdušné obrany státu. Vše je v pořádku.

Nešťastný pilot je v Brně důkladně vyslýchán, prohledán, všechny věci, které má u sebe, jsou pečlivě zaznamenány do protokolu. Od Wintera se dozvídají, že za války sloužil u wehrmachtu, ale příslušníkem rakouské armády nebyl. „Nemám nic, co bych uvedl do protokolu. Na území Československa jsem se dostal omylem. Z toho důvodu bych se chtěl co nejrychleji vrátit domů k rodině,“ vypovídá. Nakonec je druhý den propuštěn a eskortován i s větroněm do Rakouska. Vyšetřovatelé se případem ještě nějakou dobu zabývají, zkoumají, zda nedošlo k trestnému činu, ale dojdou k závěru, že ne. A tak dne 1. srpna 1962 navrhuje vyšetřovatel ministerstva vnitra Jan Jeřábek, aby byl případ Alfreda Wintera odložen. Což se také stane.

Pro Rakušana, který strávil den nesmyslným vyslýcháním a prohlídkami, to mohla být dostatečná zkušenost na to, aby při svých dalších letech bedlivě hlídal blízkost československé hranice.

Jenže nebude.

Dne 26. července 1973, tedy po jedenácti letech, se Winter vydává k československé hranici znovu. Není sám. Letí se stejně starým kolegou Johannem Weiserem, je také z Vídně, jako on. Teď jsou ale daleko od rakouského hlavního města. Československou hranici přelétávají po desáté hodině dopolední někde v okolí obcí Písečné a Rancířov. Zase jde o lehce zvlněnou krajinu, kde hranice mezi oběma zeměmi běží mezi poli nebo v lese. Nemusela být z výšky vidět.

Letí v jednoduchém klasickém jednoplošníku značky Oberlechner JOB 15-150 vyráběném v rakouském Spittalu an der Drau. S pevným podvozkem a jedním motorem. Počasí si však dobré nevybrali. Fouká silný západní vítr, jsou mraky a prší. Později se však bude v protokolech udávat, že viditelnost tak špatná nebyla. Ale počasí asi nesehraje tu klíčovou úlohu.

Malé rakouské letadlo se pohybuje někde poblíž rakousko-československé hranice a míří na východ. Tedy pravděpodobně. Podle hlášení se totiž znovu objevuje až za nějakých dvacet

minut. „Rakouský sportovní letoun byl poté zjištěn v 10.23 hod. v úseku 7. roty PS Šafov okres Znojmo, nad čsl. územím v hloubce asi 2 km od státní hranice ve výšce 600 až 800 metrů stíhán čsl. stíhačem, který byl do prostoru vyslán PVOS k prověření a zabezpečení státní hranice,“ píše se v denním hlášení z 27. července 1973. A hlášení pokračuje: „Po zjištění, že se jedná o cizí letoun, byl rakouský letoun čtyřikrát vyzván k následování na čsl. letišti. Rakouský letoun však výzvy neuposlechl a snažil se vrátit nazpět na rakouské území.“

Zdálo se, že únik na rakouské území nebude tak složitý, hranice je opravdu hned vedle. Při troše štěstí se to musí podařit. Jenže československý letec major Miroslav Říčka, který startoval z vojenského letiště v Náměšti nad Oslavou, má jasný rozkaz: donutit vetřelce k přistání. A samozřejmě má také dokonalejší stroj – Aero L-29 Delfín.

Nejdřív Rakušany předletí a dává signál k následování a pak to opakuje ještě třikrát. A pak ještě jednou. To už se na obloze odehrává drama. Vše proběhne neskutečně rychle, mezi osmadvacátou a dvaatřicátou minutou po desáté hodině dopoledne. Pilot Delfína, když pochopí, že Rakušané ho nechtějí poslechnout a snaží se odvážným manévrem dostat zpět nad rakouské území, přitvrdí. Proletí tak blízko, že obě letadla o sebe zavadí křídly.

Je to osudová srážka. Oba stroje jsou ve výšce asi šest set metrů. A řítí se k zemi. Katastrofa se odehraje pouhý kilometr od státní hranice! Některé zdroje uvádějí dokonce jen půl kilometru... Stálo to za to?

„Pilot čsl. letadla Delfín major Říčka se zachránil pádákem použitím katapultu a přistál bez zranění. Rakouský letoun se při dopadu na zem roztříštil. Obě osoby posádky letounu zahynuly,“ píše se v denním hlášení. Podle vzpomínky samotného československého pilota, kterou publikoval Radim Špalek v článku Vysoká modrá zeď, byl však pilot zraněn lehce, protože se na poslední chvíli katapultoval v malé výšce.

Každopádně nezbyvá než místo pečlivě ohradit a hlídat. Mrtví jsou odvezeni na pitvu, trosky strojů odklizeny... Zpoza rakouské hranice sleduje dění poblíž Šafova vrtulník. Z bezpečné vzdálenosti. Pro jistotu.

Smrt mladíka s dobrodružnými sklony ... 13

Jako by ta věta mohla vysvětlit všechno: útěk, snahu dostat se na Západ i smrt. Smrt mladíka, který se jmenoval Pavel Hanák a v době smrti mu bylo pouhých devatenáct let.

Ta věta zněla takto: „Šetřením bylo zjištěno, že se jedná o mladíka s dobrodružnými sklony.“ Napsal ji do jinak strohého vojenského hlášení podplukovník Vladimír Pokorný, velitel brigády, když vysvětloval a popisoval nadřízeným Hanákovu smrt.

Byla strašná.

Pavel Hanák totiž umíral pomalu a dlouho na elektrické stěně československé železné opony. Elektrina proudila jeho tělem dvacet minut, než ji pohraničníci stihli vypnout. „Osoba ležela na dvou vodičích a třetí měla nad sebou, jako na hlavě. Osoba se nehýbala a vydávala ze sebe jen chrčení. Mezitím proti naší hlídce běžela hlídka z roty Lány za účelem prověřování zkratu a k místu usmrčeného narušitele přiběhla o něco později než my,“ popsal ve své výpovědi voják František Hovorka, který nešťastného Hanáka v drátech našel.

V době, kdy se tragédie stala, byly součástí československé železné opony elektrické stěny, v nichž byl proud pod napětím až 6 000 voltů. Byly částí takzvaného trojstěnného zátarasu – dvě krajní drátěné stěny bránily přímému kontaktu s tou prostřední, která byla pod proudem. Smrtící napětí zabíjelo nejen uprchlíky, ale i pohraničníky a zvěř. Na stěnu smrti si budou stěžovat i sousední státy, a tak bude v roce 1965 vypnuta. Pět let po Hanákově smrti.

Hanák byl povoláním dělník, bydlel v Kosticích na jižní Moravě, na Břeclavsku, k hranicím s Rakouskem to neměl vůbec daleko. Vzdušnou čarou asi deset kilometrů. Hanák však zvolil složitější cestu přes okresní město. Jel vlakem do nedaleké Břeclavi a odtud se vydal opatrně k hranicím. Postupoval hlubokými lužními lesy, jenže si nevybral zrovna dobrý čas. Bylo to v polovině února, na zemi ležel sníh, zůstávaly v něm jeho stopy. A také bude muset nešťastný Hanák přeplavat či přebrodit řeku Dyji, což se nakonec ukáže jako osudné. Promočené šaty a tělo při kontaktu s drátý nabitými elektrinou přispějí k nevyhnutelné smrti.

Podle hlášení velitele Pokorného však Hanák útěk na Západ nejspíš nijak složitě neplánoval. K hranicím se vydal poté, co o Vánocích vyloupil místní obchod a byl povolán na pohovor s prokurátorem. K tomu však už nepřišel. Místo toho se vypravil na noční cestu k hranicím. Sníh nebyl nijak hluboký a možná mu pomáhal v orientaci – v noční zasněžené krajině někdy bývá lepší viditelnost.

Zpočátku se zdálo, že bude mít štěstí. Podařilo se mu dostat se nepozorován do pohraničního území, minul zámeček Pohansko a pak přebrodl Dyji. Ta sice tvoří hranici s Rakouskem, ale až o kus dál. V místě, kudy bloudil Hanák, tekla ještě ve vnitrozemí. Takže se uprchlík najednou ocitl před trojstěnným drátěným zátarasem.

Ještě před ním byl signální drát, kterého si včas všiml a překročil ho. Dostal se dokonce až k elektrickému zátarasu. Horní drát, který byl pod napětím, omotal kabátem a pokoušel se stěnu smrti přelézt. Jenže spadl a zůstal v drátech viset.

Tak ho nakonec i našli.

Lékař se poctivě pokoušel záchránit mladému muži život, jenže všechno trvalo děsně dlouho. Hanák uvízl v drátech a způsobil zkrat dne 17. února 1960 ve dvě hodiny a třicet pět minut v noci. Elektřina bude vypnuta až ve dvě pětapadesát. Dvacet minut bude v drátech pod napětím.

Pohraničníci navíc tělo nevyprostili a nemohli sami elektřinu vypnout. Museli zavolat na rotu. Jenže ještě předtím kontrolují stopy, zda není poblíž další uprchlík. Prohlídka okolí měla přednost.

Doktor přijede na místo skoro až za hodinu. „Sanitní vůz byl přistaven v 3.10, na místo činu jsem přijel asi ve 3.25,“ vypovídal později lékař Svatopluk Čech. „V drátěném zátarasu mezi první a druhou stěnou bylo tělo muže, který navenek nejevil známek života. Ležel na břiše, ruce pod tělem, a v této poloze celým tělem spočíval na spodních dvou vodičích. Hlava zvrácená nazad ležela na třetím vodiči, zachycena za vlasy. Přes vrchní vodiče byl přehozen kabát,“ popisoval lékař. Nevypadalo to zrovna dobře, ale nevzdal se. „Jelikož byla naděje na úspěch oživovacích pokusů, uvolnil jsem hlavu zasaženého odřezáním vlasů a tělo položil do polohy naznak...“

Lékař se bude snažit ještě déle než hodinu. Dává muži injekci na povzbuzení. Pokouší se o umělé dýchání. Jenže nejspíš to v té chvíli bylo už zbytečné. Když se začínají objevovat mrtvolné skvrny, nezbyvá než konstatovat smrt. „Uvedl jsme mrtvolu do původní polohy a vyčkal příjezdu prokurátora,“ psal lékař.

Jenže případ bude mít ještě dohru. Ukazuje se, že dvacet minut na vypnutí vysokého napětí je opravdu příliš dlouhá doba. Dne 11. března 1960 shrnuje major Vladimír Koudela situaci pro ženijního náčelníka a doporučuje instalovat na příslušný úsek nové zařízení, kterým by bylo možné elektřinu vypnout. Ale současně píše: „Narušitel byl promočen po překonání Dyje, záchrana byla vyloučena!“ Nezbyvá než vyřídit některé formality. Tělo Pavla Hanáka s patrnými znaky po zásahu elektrickým proudem bude spáleno. „Pokud jde o pohřbení mrtvolky, bylo s prokurátorem dohovořeno, že bude v Brně provedena jeho kremace a popelnice bude v případě dožádání vydána matce,“ píše velitel brigády Pokorný.

Opravdu napíše slovo „popelnice“.

Hanákova maminka se už mezitím o smrti svého syna dozvěděla. Dostala i synovy osobní věci. Nejspíš se nezhroutila, protože Pokorný to popsal takto: „Vyrozumění vcelku proběhlo bez rušivých jevů.“

A ještě tu byl jeden úkol: zpravodajci dostali příkaz sledovat, jakou odezvu bude mít mladíkova smrt v jeho rodné obci. V Koticích.

Po ukončení střelby byl chvíli klid ... 41, 42, 43

Vlastně to byl obyčejný pokus tří nespokojených mladíků z Bučovic a okolí dostat se do jiné země a začít nový život. Za normálních časů v normálním světě by se vlastně vůbec nic nestalo. Ale tehdy nebyly normální časy.

Nejmladší z té trojice mladíků se jmenoval Otakar Králíček. Pocházel z Klobouček u Bučovic, nedokončil gymnázium a na vyšší hospodářskou školu se nedostal. Pracoval jako dělník, ale nejspíš mu to příliš nevyhovovalo. V osudovém roce 1950 mu bylo dvaadvacet let. O rok starší Zdeněk Šťastný z Bučovic byl prý velmi nadaný student, ale vyloučili ho z vysoké školy: jeho rodiče byli původem sedláci. Když nemohl sehnat práci, nakonec zakotvil na hospodářství svých rodičů. Pěťadvacetiletý Ludvík Duroň ze Ždánic nastoupil do Sboru národní bezpečnosti hned po válce; v roce 1945. A stal se také ve stejném roce komunistou. Jenže v roce 1950 od bezpečnosti odchází a možná už rovnou plánuje emigraci; jeho dívka utekla do Rakouska. Tři mladíci se domlouvají, že společně republiku opustí. Jenže nevědí přesně, jak to udělat. Milan Šmíd to však ví. Nebo se tak alespoň chová. Nemá sice dobrou pověst, přesto se s ním jeden z trojice mladíků domlouvá. Zdá se, že je opravdu zkušený, má dokonce na prodej zahraniční peníze. Dolary a rakouské šilinky.

Utěk na Západ plánují tedy společně s ním. Termín přechodu: 12. srpna 1950. Šmíd si domluví s mladíky schůzku v Brně na Kolišti, odtud je má odvézt k hranicím. Jenže to nevyjde. Na schůzku přijde jen Šťastný. Omlouvá své kamarády a domlouvá nový termín: 16. srpna 1950. Ten už bude definitivní. Musí to vyjít. S takovým převaděčem, jako je Šmíd, to zvládnou hravě.

Tři mladíci jedou do jihomoravské Lednice. Hostinec Apollo bude dobrým výchozím místem. Jedou taxíkem, ten na ně počká před hostincem a pak je doveze blíž k hranici. Zaplatí si ho, je to naposledy v jejich rodné zemi. Tak proč šetřit. Koruny už potřebovat nebudou. Mají pravdu. Už brzy nebudou potřebovat žádné peníze.

Před jedenáctou hodinou večer zase nasedají do taxíku. Taxík je veze kamsi mezi Mikulov a Sedlec. Je tam místo zvané Insel: ostrov. Stejnojmenný zámeček si kdysi vybudovali majitelé tamního panství na ostrůvku uprostřed uměle založeného jezera. Později povede v těsné blízkosti železniční trať. Tu budou muset mladíci překonat. A kousek za ní už je Rakousko.

Jdou. Rozestupy dva metry. Těsně před náspem železniční trati však mladíky Šmíd opouští. Jde se prý přesvědčit, zda je před nimi volná cesta. Není.

Palba zazněla téměř současně s výzvou „stůj!“. Možná to slovo v palbě i zaniklo. Možná zvolání palbu předcházelo. Každopádně pohraničníci byli ukrytí v bezpečí za náspem. Další v příkopu u cesty. Začali do neozbrojených mladíků pálit jako zběsilí.

Měli je těsně před sebou. A nemohli minout. Byla to normální poprava, nic jiného.

„V jasu světlice jsem viděl, že další osoby, které šly za převaděčem, padly na zem a zalehly. To vím zcela bezpečně. Vylučuji naprosto, že by se tito lidé rozeběhli. Ihned po vystřelení světlice nastala všeobecná střelba. Kdo střelbu zahájil, nevím, příkaz k ní vydán nebyl. Myslím, že vojáci začali střílet proto, že byli vyrozuměni o tom, že se jedná o ozbrojenou skupinu, a že tedy stříleli spíše ze strachu, aby sami nebyli zasaženi,“ popsal situaci jeden z pohraničnicků, Bohuslav Drabík.

Dodal: „Střelba trvala pouhých pár vteřin, asi tak dlouho, jako trvá vystřílení jednoho zásobníku.“ Jeden z velitelů dokonce hodil proti skupince mladíků dva granáty.

Navzdory smrtící palbě zůstal však jeden z uprchlíků naživu: „Po ukončení palby byl chvíli klid a pak jsem zaslechl sténání raněného. Někdo na něj křičel, aby vstal a zvedl ruce. Raněný chvíli sténal a říkal, že vstát nemůže. Šel jsem tedy k němu. Převracel jsem ho a přitom jsem zjistil, že je zasažen do páteře.“

Ten zraněný byl Zdeněk Šťastný. Bude ho čekat odvoz do brněnské nemocnice a operace. Ale také střežení a léčba na uzavřeném oddělení. Bude bojovat o život.

Jeho dva kamarádi už svůj život ztratili. Hned tam u náspu železniční trati. Pohraničníci stříleli dlouho. Otakar Králíček byl zasažen šestadvaceti střelami. Na místě byl mrtvý i Ludvík Duroň. Šmída, který je do pasti zavedl, už živí nezahledli.

A svůj boj o život nakonec prohraje i Zdeněk Šťastný. Zemře 25. května 1951, dlouhé měsíce nejdřív stráví na uzavřeném oddělení. Bude odsouzen na směšných sedm měsíců, ale ve skutečnosti jej odsoudili k smrti ti, kteří připravili tu ďábelskou past. Pro něj stejně jako pro jeho kamarády. Jediná jeho výhoda bude v tom, že zemře svobodný – po sedmi měsících strávených na střeženém nemocničním oddělení byl totiž přeložen na civilní. Alespoň něco.

Brutální zásah byl tak do očí bijící, že se bude později několikrát vyšetřovat. Ukáže se, že došlo hned k několika nedorozuměním – na počátku byli vedoucí představitelé tajné policie informováni jedním z podřízených, že mladíci jsou odbojáři ze skupiny Světлана a že budou přecházet ozbrojení. A pohraničníci byli vyzváni, aby – pokud dojde k přestřelce – nešetřili náboji.

Sami vojáci byli v šoku, když zjistili, že útočili na bezbranné mladíky. „Otřesné pro mne bylo to, že měli u sebe pouze dva kapesní nože a jinak nebyli ozbrojeni,“ přiznal tehdy Bohuslav Drabík.

Ale nejzákeřnější byla role Šmída. Od počátku hrál dvojí hru, kamarády obelhal a do pasti je zavedl podle předem připraveného plánu. Jeho krycí jméno bylo „Tom“ a jedním z jeho úkolů bylo postarat se, aby uprchlíci šli k hranicím beze zbraní. Postaral se.

Postarali se i další. Některé dokumenty byly zničeny, a když byl zásah později prošetřován, nevedlo to k ničemu. Velitel roty Pohraniční stráže František Vít a jeho podřízený Miloslav Jurečka instruovali vojáky, jak mají vypovídat do vyšetřovacích protokolů. Za útok na skupinku uprchlíků, který se nejvíc ze všeho podobal dobře naplánované zákeřné vraždě, nebyl nikdy nikdo potrestán. Navzdory tomu, že se o případ budou zajímat vyšetřovatelé ještě v roce 1968 a pak znovu po roce 1989.

Největší zásluha ... 9

Útěk Olgy a Miroslava Fictumových v noci z 2. na 3. června 1953 vyvolal především otázku, proč si pro cestu na Západ vybrali právě tento úsek hranice. Oba žili v Mariánských Lázních v severozápadních Čechách a hranice do západního Německa byla nedaleko.

Jenže oni utíkali do Rakouska na jižní Moravě. Vybrali si k útěku úsek poblíž Valtic, na kopci nad městem se tyčí krásná kolonáda zvaná Reisna.

Ale mnohem důležitější bylo, že hraniční pásmo je zde úzké, protože osídlení sahá blízko k hranici. Mnohem blíže než v západních Čechách.

Miroslavu Fictumovi bylo v době útěku pětadvacet let, jeho manželka byla o dva roky mladší. Pracovala jako dělnice v pekárnách, a právě ona bude tou, která při útěku zemře.

Stane se jednou z obětí min, které pohraničníci nakladli podél železné opony. Se zaminováváním začali v roce 1952, tedy o rok dřív. To byla ta klíčová, osudová chyba.

Miroslav Fictum totiž na státní hranici kdysi sloužil. Tedy kdysi... V roce 1950 byl pohraničníkem na úseku u Vratěnína na Znojemsku. Myslel si, že hranice s Rakouskem je méně strážena, a tak se rozhodl jít tudy. A na tu jistou cestu za svobodou vzal manželku.

O tom, že se začalo s kladením minových polí, nevěděl. Za tři roky se toho ovšem změnilo víc. Jestliže v roce 1950 počet sloužících vojáků a příslušníků Sboru národní bezpečnosti na západních hranicích kolísal kolem pěti šesti tisíc, o tři roky později jich bylo přes osmnáct tisíc! Na úseku znojemské brigády, tedy na tom úseku, kde se Fictum pokusil o útěk, jich bylo k 1. říjnu 1953 celkem 1 822. Z toho 238 důstojníků, 128 důstojníků z povolání a 1 153 vojáků základní služby. Zbytek připadal na poddůstojníky základní služby, žáky poddůstojnických škol a civilní zaměstnance.

Jenže se změnila i samotná železná opona. Trojstěnný zátaras byl uvnitř posílen nakladenými minami. Ty se začaly pokládat přednostně v úsecích, kde se předpokládaly častější útoky. V úseku, který si Fictum vybral, miny už nakladeny byly.

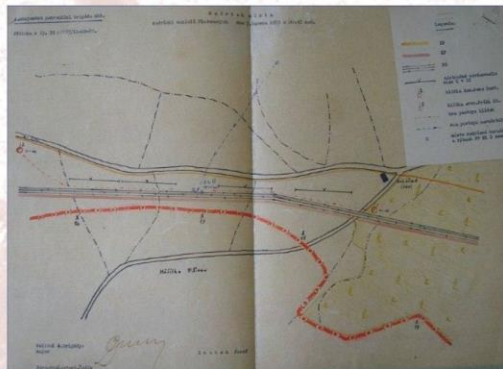
Oba manželé postupovali zpočátku docela dobře. Šli opatrně tmou a po dvaceti třiceti metrech se vždy zastavili a naslouchali, zda není poblíž hlídka.

Nebyla.

Dostali se až k prvnímu drátěnému zátarasu, to bylo kolem půlnoci. Tam začal zkušený bývalý pohraničník roztahovat vodorovné dráty, aby jimi mohli prolézt. První poslal manželku. Netušil totiž, že právě mezi první a druhý plot byly nakladeny miny.

Jedna z nich vybuchla Olze Fictumové pod nohama.

„Když pravou nohou vkročila mezi první a střední stěnu, šlápla na minu, jejímž výbuchem jí byla utržena pravá noha do výšky téměř kolena a výbuchem miny byl také zasažen obličej Fictuma, který přikrčeně sledoval prolézání své manželky první stěnou. Způsob položení

minového pole se plně osvědčil," píše velitel brigády major Josef Zoubek v hlášení na hlavní správu dne 12. června 1953.

Pohraničníci zaznamenali výbuch o půl jedné v noci. Rychle vyrazili na místo. Našli uprchlíka vedle těžce zraněné manželky. Ta leží na zemi a sténá. Pohraničníci vyzývají muže, aby se vzdal. Chtějí vědět, kolik jich celkem utíkalo. Dostává pouta a vojáci organizují pomoc.

Tedy jak se to vezme. Nejdřív pohraničníci vystřelili světlici a odešli na pozorovatelnu událost hlásit. Ti, kteří na místě hlídají, dostali zdravotnický balíček, aby těžce zraněné ženě poskytli pomoc.

Pak přijede konečně auto. Odváží ale jen lehce zraněného Miroslava Fictuma, protože se ukázalo, že manželku nemohou do auta posadit. Musí ležet. Takže jedou do nemocnice ve Valticích a odtud posílají sanitku.

Podle zdravotnického záznamu je Olga Fictumová přijata až v 1 hodinu 45 minut. Vypadá strašně. V lékařské zprávě chirurgického oddělení valtické nemocnice z 3. června 1953 se píše: „Pacientka přivezena ve velmi těžkém, šokovém stavu následkem výše popsaného zranění a popálení všech defektů se značnou ztrátou krve následkem traumatické amputace pravé nohy...“ A ještě: „Pacientka při přijetí mluví, dobře časově i místně orientována.“

O to hůř.

Operují ji okamžitě, ale zachránit ji už nedokáží. V 5 hodin 15 minut umírá.

Její manžel je mezitím také v nemocnici, hlídá ho pohraničník z povolání. „Aby nedošlo ke styku s ostatními pacienty v nemocnici," píše v hlášení velitel IV. praporu kapitán Stanislav Slezák. Ale také možná proto, aby se nešťastný Miroslav Fictum nedozvěděl, že jeho manželka zemřela. Tu informaci před ním totiž pohraničníci tají, aby to nezkomplikovalo další výslech. Pro jistotu ho večer odvázejí sanitkou do Znojma.

Tělo Olgy Fictumové bude okamžitě a tajně pohřbeno. „Jmenovaná Olga Fictumová byla pohřbena dne 3. června 1953 ve 13.30 za přítomnosti por. Ošťáda, velitele roty Valtice, dále na místě pohřbu byla přítomna žena hrobaře, která prováděla výkop hrobu a pohřbení za nemocného manžela, Anna Mlátilíková, obecní sluha Malhotský František a odvozce mrtvých Horáček Josef. Hrob byl srovnán se zemí," píše velitel Slezák. Ještě zbývá informovat příbuzné a vyřadit jméno Olgy Fictumové z evidence obyvatel.

Stalo se.

Akce je hodnocena velmi dobře. Dva vojáci dostanou mimořádnou dovolenou. Sedm vojáků bude veřejně pochváleno. Ale nejlépe je hodnocen samotný nástražný systém. „Největší zásluhu na likvidaci narušitelů státní hranice má ženijní opatření, a to položení zemního minového pole. I když byly zemní miny dodány brigádě v omezeném množství, byly těmito přehrazeny důležité směry v rámci brigády. Způsob kladení minového pole se v tomto případě plně osvědčil..." hodnotí velitel Zoubek. A využil situace k tomu, aby požádal nadřízené o zaslání dalších min na přehrazení ohrožených úseků.

Neznámý ... 28

Našli ho 24. června 1964 ve tři hodiny ráno. Ležel tak, že se hlavou dotýkal elektrických zátarasů. Jako by si prohlížel krajinu v dálce za drátěnou stěnou. Možná skutečně zahlédl svět, do kterého se chtěl dostat.

Jenže nedostal.

Bylo evidentní, jak zemřel. Zabil ho elektrický proud v elektrické drátěné stěně, která byla součástí československé železné opony. Muž zřejmě tušil, že dráty jsou pod proudem. Možná jen nevěděl jak silným.

Měl u sebe kleště a dokonce zkoušečku elektrického napětí, jakou používali elektrikáři na napětí kolem 220 voltů, které bylo v běžné síti.

V elektrické stěně smrti proudil elektrický proud pod napětím až 6 000 voltů.

„Dne 24. června 1964 v 03.00 hodin byla v prostoru Mikulova, okres Břeclav, nalezena na státní hranici mrtvola neznámého muže, který neměl u sebe žádných dokladů. Pouze u něho byla nalezena vlaková jízdenka zakoupená dne 22. 6. 1964 ze železniční stanice Žilina do Dunajské Stredy, pouzdro s elektrickou zkoušečkou,“ píše ve zprávě dne 29. června 1964 major František Dařena.

Neznámý toho měl u sebe ovšem mnohem víc: hodinky značky Doxa se znakem Krakova na řemínku, izolované kleště. A spoustu dalších drobností. A také ruženec.

Nic z toho nepomohlo určit, odkud do Mikulova přišel. „Aby bylo možné zjistit, o koho jde, žádám, aby po neznámé osobě bylo vyhlášeno pátrání na základě předložených materiálů, které pak s výsledkem o zjištění neznámé osoby vraťte odboru vyšetřování MV,“ psal Dařena.

Vyšetřovatel František Rybníček se souhlasem krajského prokurátora nařizuje pitvu. Má za úkol zjistit, proč a jak neznámý zemřel.

Jako by to nebylo jasné. „Pitevní nález odpovídá údajům, dle něhož bylo vlastní a bezprostřední příčinou smrti zasažení elektrickým proudem. Nebyly nalezeny ani chorobné, ani násilné změny, které by dovolily jinak vysvětlit příčinu smrti,“ píše do své odborné zprávy lékař Jindřich Pinka a Miroslav Krtička.

Krajský prokurátor dává souhlas, aby byl neznámý pohřben. Do země. Náklady uhradí krajská správa ministerstva vnitra v Brně. Tělo neznámého konečně najde své místo. Dne 3. července 1964 je neznámý pochován na brněnském Ústředním hřbitově: skupina 63, řada 2, číslo hrobu 167. Náčelník odboru vyšetřování František Dařena nechá za pohřeb do země zaplatit 483 korun a 50 haléřů.

Ale pořád zůstává otázkou, o koho vlastně jde. V srpnu 1964 se československé úřady zkoušejí obrátit na kolegy v Polsku. V Československu se totiž nikdo podobný neznámému nepohřešuje. A neznámý by mohl být podle některých náznaků Polák. Pouzdro od elektrické zkoušečky je posláno do Kriminálního ústavu v Praze. A krajský prokurátor dostává

závěrečnou zprávu, podle které není pochyb o tom, že neznámého zabila elektrina v pohraničních zátarasech. Smrt si prý zavinil sám při přechodu státní hranice. Další řízení je zastaveno dne 21. srpna 1964. Spis je uložen do archivu.

Zdá se, že případ končí.

Ale v listopadu 1964 konečně přicházejí do Brna výsledky pátrání. Nejen z Polska, ale i ze Slovenska. Poláci podle otisků prstů potvrdili, že neznámý se jmenuje Franciszek Majcherek, narodil se v roce 1926 v obci Krzyżowa, okres Żywiec.

Současně se ukázalo, že neznámého podle fotografie poznal Slovák Felix Bolek z Mútného na Oravě. A elektrická zkoušečka patřila Štefanu Vaterkovi také z Mútného. Prý ji půjčil sousedovi a tomu ji někdo ukradl...

Sám Majcherek měl zřejmě důvod k útěku, v Polsku jej stíhali pro nedovolené držení lovecké zbraně a postřelení důstojníka WOP – tedy příslušníka polských vojsk ochrany hranic – tamní obdoby naší pohraniční stráže. Motiv však není zcela jasný – v hlubokých lesích mezi Oravou a Polskem se odedávna pašovalo, možná jej Slovák Bolek znal ještě zdřívějška. Mútno a Krzyżowou oddělují jen pohraniční hory. Možná se s ním dostal Majcherek do kontaktu až při svém útěku do Československa. Každopádně se ten útěk nepovedl.

Jen s elektrickou zkoušečkou to dopadlo dobře. Byla poslána správě Veřejné bezpečnosti, I. odboru v Banské Bystrici, aby ji předali skutečnému majiteli: Vaterkovi z Mútného. Proti podpisu, samozřejmě.

SLOVO STAROSTY MĚSTA POYSDORF

Jako starosta města Poysdorf vítám přeshraniční spolupráci se sdružením PAMĚŤ, které svými významnými projekty ukazuje oblast za železnou oponou, její místa i příběhy a tragické osudy. V roce 1989 padla železná opona, jež po celá desetiletí symbolizovala nesvobodu a utlačování a oddělovala demokracii na Západě od komunistických lidových republik na Východě. S pádem železné opony se otevřely hranice, a okolní obce tak byly konfrontovány s novými úkoly a výzvami. Dnes má příhraniční region díky velkolepé podpoře z prostředků Evropské unie a jejího Fondu malých projektů Jižní Morava – Dolní Rakousko za sebou mnoho zdařilých projektů, jež přispěly k rozvoji v hospodářské a sociální oblasti i v oblasti cestovního ruchu. Gratuluji občanskému sdružení PAMĚŤ za realizaci rozmanitých kulturních projektů a nám všem na obou stranách hranice přeji, abychom prolomili bariéry a mohli se otevřít novým cílům a cestám.

Thomas Grießl
starosta města Poysdorf

BÜRGERMEISTER POYSDORF

Als Bürgermeister der Stadtgemeinde Poysdorf begrüße ich die grenzüberschreitende Zusammenarbeit mit dem Verein PAMĚŤ, der mit bedeutenden Projekten das Land hinter dem Eisernen Vorhang mit ihren Orten und Geschichten und tragischen Schicksalen aufzeigt.

Im Jahr 1989 fiel der Eisernen Vorhang, der jahrzehntelang Unfreiheit und Unterdrückung symbolisierte und die Demokratien im Westen von den kommunistischen Volksrepubliken im Osten trennte. Mit dem Fall des Eisernen Vorhanges wurden die Grenzen geöffnet und die umliegenden Gemeinden mit neuen Aufgaben und Herausforderungen konfrontiert. Heute kann die Grenzregion, dank der großartigen Unterstützung durch EU-Fördermittel aus dem Kleinprojektfonds Südmähren – Niederösterreich, auf viele gelungene Projekte und Maßnahmen zurückblicken, die zur wertvollen Entwicklung in wirtschaftlichen, sozialen und touristischen Bereichen beigetragen haben.

Ich gratuliere der Bürgergemeinschaft PAMĚŤ für die Umsetzung ihrer vielfältigen kulturellen Projekte und wünsche uns allen beiderseits der Grenze, dass wir gegenseitige Barrieren durchbrechen, um gemeinsam für neue Ziele und Wege offen zu sein.

Thomas Grießl
Bürgermeister der Stadtgemeinde Poysdorf

SLOVO STAROSTY MĚSTA LAA AN DER THAYA

Město Laa an der Thaya spojuje s příhraničním regionem České republiky již mnoho let úzká spolupráce. Vždyť nakonec zde, na rakousko-české hranici, 17. prosince roku 1989 přestřihli tehdejší ministři zahraničí obou států Dr. Alois Mock a Jiří Dienstbier ostnatý drát. Fotografie z tohoto slavnostního aktu oběhly tenkrát celý svět.

Dnes znamená otevřená hranice velkou šanci pro oba státy a příhraniční regiony obou států se staly místem přeshraničních setkávání.

Na základě úzkého propojení hospodářství, politiky a kultury nabývá přeshraniční spolupráce stále většího významu. Dlouholetá úzká spolupráce města Laa an der Thaya s našimi českými partnery se již projevila v mnoha oblastech, například u příležitosti hospodářských veletrhů, při vzájemných návštěvách a samozřejmě také vznikem osobních přátelství. Tato přímá spolupráce nabízí lidem obou zemí příležitost získávat zkušenosti a učit se jeden od druhého.

Těším se na spoustu dalších společných projektů s našimi českými partnery a přeji do budoucna vše nejlepší a mnoho úspěchů!

Ing. Manfred Fass
starosta města Laa an der Thaya

BÜRGERMEISTER LAA AN DER THAYA

Die Stadt Laa an der Thaya verbindet mit den Grenzregionen Tschechiens seit vielen Jahren eine enge Zusammenarbeit. Schließlich wurde hier ja auch am 17. Dezember 1989 der Stacheldraht an der österreichisch-tschechischen Grenze durch die beiden damaligen Außenminister Dr. Alois Mock und Jiri Dienstbier durchschnitten. Die Bilder dieses historischen Festaktes gingen damals um die Welt.

Heute stellt die offene Grenze eine große Chance für beide Staaten dar und die Grenzregionen beider Staaten wurden zu Orten der grenzüberschreitenden Begegnungen in Europa.

Aufgrund der engen internationalen Verflechtung von Wirtschaft, Politik und Kultur gewinnt grenzüberschreitende Zusammenarbeit immer mehr an Bedeutung. Seit vielen Jahren besteht eine enge Kooperation der Stadt Laa an der Thaya mit unseren tschechischen Partnern, die sich schon in vielen Bereichen wie etwa bei Wirtschaftsmessen, gegenseitigen Besuchen und natürlich auch im Entstehen von persönlichen Freundschaften zeigte. Diese direkte Zusammenarbeit bietet den Menschen beider Länder die Chance voneinander zu profitieren.

Ich freue mich auf viele weitere gemeinsame Projekte mit unseren tschechischen Partnern und wünsche für die Zukunft alles Gute und viel Erfolg!

Ing. Manfred Fass
Bürgermeister Laa an der Thaya

SLOVO STAROSTY MĚSTA MIKULOV

Když se před pětadvaceti lety hroutil jeden z nejabsurdnějších a nejzvrůdnějších totalitních systémů a ve východní Evropě zavládl duch svobody, byl jsem přesvědčen, že se nic podobného v civilizovaném světě nemůže opakovat. Bohužel dnešní doba nám ukazuje, že lidská paměť je velmi krátká. V různých podobách se nám mnozí politici snaží řídit život a vstupovat do soukromí, porušovat osobní svobody a pod zástěrkou demokracie manipulovat s osobností a individualitou jednotlivců. Pod rouškou rovnostářského blahobytu chtějí potlačovat progresi individualit a svobodného myšlení a vnucují všem komunistické teze o jejich verzi demokracie, snaží se manipulací s davy potlačit přirozenost jedince a uzurpují si právo řídit a ovládat autoritativně, bezohledně a totalitně životy nás všech. Mnozí pamětníci si již neuvědomují nebezpečí, jež tímto počínáním hrozí, protože zapomněli, a mladá generace si nemůže uvědomovat skrytá nebezpečí, která se za planými sliby o bezpracné budoucnosti skrývají.

Proto ani nedokážeme docenit obrovské úsilí sdružení PAMĚŤ, jehož protagonisté důrazně připomínají zvěrstva doby minulé, a varují tak před nebezpečnými trendy pomalé, skrytě se rozrůstající zhoubné komunistické ideologie, se kterou si nebezpečně zahrávají levicoví manipulátoři v rolích politiků. Tato ideologie již v minulosti přinesla neštěstí milionům lidí a je na všech zodpovědných a myslících lidech všemi dostupnými prostředky zabránit návratu totalitních režimů.

Jedním a nepostradatelným způsobem, jak účinně bojovat s návratem komunismu, je neustále připomínat a na konkrétních příkladech demonstrovat absurdnost těchto nebezpečných dogmat.

Právě tato aktivita je doménou občanského sdružení PAMĚŤ a práce jeho členů si zaslouží nebývalou úctu, vysokou společenskou prestiž a poděkování.

I jejich zásluhou bereme dnes přátelské styky se sousedním Rakouskem a osobní přátelství s obyvateli blízkých rakouských obcí jako samozřejmost. Dnes je pro mnohé mladší obyvatele pohraničí nepředstavitelné, že by nemohli svobodně navštívit své přátele v sousední zemi. Je téměř nemožné popsat všechny nástrahy železné opony, kterou nám na hranice nainstaloval socialisticko-komunistický režim. I tyto, pro mnohé již téměř nepochopitelné absurdity a zlovolnosti nám připomíná a varuje před nimi občanské sdružení PAMĚŤ.

Rostislav Košťál
starosta města Mikulov

BÜRGERMEISTER MIKULOV

Als vor 25 Jahren eines der absurdesten und monströsesten totalitären Systeme in sich zusammenbrach und sich in Osteuropa der Geist der Freiheit verbreitete, war ich davon überzeugt, dass sich in der zivilisierten Welt nichts Derartiges mehr wiederholen kann. Leider zeigt uns die heutige Zeit, dass der Mensch nur ein sehr kurzes Gedächtnis hat. In unterschiedlicher Weise versuchen zahlreiche Politiker, unser Leben zu steuern, Zugang zu unserer Privatsphäre zu erhalten, die persönlichen Freiheiten zu verletzen und unter dem Vorwand der Demokratie mit der Persönlichkeit und Individualität der Menschen zu manipulieren. Unter dem Deckmantel von sozialer Gleichheit und Wohlstand wollen sie die Entwicklung der Gedankenfreiheit unterdrücken und allen die kommunistischen Thesen von ihrer Version der Demokratie aufzwingen. Durch die Manipulation der Massen versuchen sie, die Natürlichkeit des Individuums zu unterdrücken, und usurpieren das Recht, in autoritativer, rücksichtsloser und totalitärer Weise das Leben von uns allen zu steuern und zu beherrschen. Viele Zeitzeugen nehmen die von einem solchen Vorgehen ausgehende Gefahr nicht mehr wahr, da sie vieles vergessen haben, und die junge Generation ist nicht in der Lage, die lauernenden Gefahren zu erkennen, die sich unter den leeren Versprechungen einer sorglosen Zukunft verstecken.

Daher sind wir auch nicht in der Lage, die gewaltigen Anstrengungen des Vereins Paměť zu würdigen, dessen Protagonisten mit Nachdruck an die Bestialität des überwundenen Regimes erinnern und so vor der gefährlichen Tendenz einer langsamen und verdeckten Ausbreitung der heimtückischen kommunistischen Ideologie warnen, mit der linksgerichtete Manipulatoren in ihren politischen Rollen ein gefährliches Spiel treiben. Diese Ideologie hat schon in der Vergangenheit Millionen von Menschen ins Unglück gestürzt, und so ist es die Aufgabe aller verantwortungsbewussten, denkenden Menschen, mit allen verfügbaren Mitteln eine Wiederkehr totalitärer Regime abzuwenden.

Die einzige und dabei unverzichtbare Weise, wie einer Rückkehr des Kommunismus wirkungsvoll begegnet werden kann, ist es, unablässig und anhand konkreter Beispiele die Absurdität dieser gefährlichen Dogmen aufzuzeigen.

Gerade solche Aktivitäten stellen die Haupttätigkeit des Vereins Paměť dar, dessen Arbeit sich die größte Wertschätzung und gesellschaftliche Anerkennung verdient hat.

Es ist auch sein Verdienst, dass wir die freundschaftlichen Kontakte zu unserem Nachbarland Österreich und persönliche Freundschaften mit den Bürgern der grenznahen Gemeinden heute als Selbstverständlichkeit betrachten. Heute ist es für viele jüngere Einwohner der Regionen entlang der Grenze unvorstellbar, nicht mehr die Möglichkeit zu haben, ihre Freunde im Nachbarland nach Belieben zu besuchen. Es ist nahezu unmöglich, alle Fallstricke des Eisernen Vorhangs zu beschreiben, mit denen das sozialistisch-kommunistische Regime seine Bürger am Überqueren dieser Grenzen gehindert hat. Auch an diese, für viele heute nahezu unbegreiflichen Absurditäten und Akte der Willkür möchte der Verein Paměť, erinnern, denn sie sind eine Warnung für künftige Generationen.

Rostislav Košťál
Bürgermeister Mikulov

RESÜMEE

Die Grenze zwischen Südmähren und Niederösterreich war vor dem Jahr 1989 Teil des gefürchteten Eisernen Vorhangs. Auf dessen einer Seite herrschte das totalitäre kommunistische Regime, auf der anderen Seite befand sich die freie und daher feindliche Welt. Der Eisernen Vorhang teilte ganz Europa, teilte Deutschland und seine damalige wie heutige Hauptstadt, teilte zeitweise Österreich... Die südmährische Grenze war nur ein kleines Stück dieser gigantischen Todesmauer, die an allen ihren Abschnitten Menschenleben forderte. Dennoch zog gerade dieser Teil des Eisernen Vorhangs immer wieder freiheitssuchende Flüchtlinge an: über diesen Grenzabschnitt führten die wichtige Straße nach Wien, eine Hochspannungsleitung, ein Fluss und eine Hauptstrecke der Eisenbahn. All dies bot eine Chance, die gefährliche Grenze zu überqueren und auf ihrer anderen Seite ein neues, glückliches Leben zu beginnen. Nicht allen gelang jedoch ihre schicksalhafte Reise so, wie sie es sich ausgemalt hatten. Manche bezahlten ihr Wagnis mit dem Leben. Denen, die es nicht bis auf die andere Seite geschafft haben, ist dieses kleine Büchlein gewidmet, das als Bestandteil des Projekts M 00258 „Brána ke svobodě – Tor zur Freiheit“ entstanden ist, welches von der Europäischen Union aus Mitteln des Europäischen Regionalentwicklungsfonds (ERDF), Europäische territoriale Zusammenarbeit Österreich – Tschechische Republik 2007 – 2013 gefördert wurde. Gleichzeitig ist es ein wichtiges Ergebnis der Recherchetätigkeit des Vereins PAMĚŤ. Eine Gedenkstätte soll im Bereich der einstigen 4. Grenzbrigade Znojmo an die Opfer erinnern. Fünf einzelne Schicksale illustrieren eindrücklich diese außerordentlich traurige Geschichte. Sie zeigen, wie sich der Eisernen Vorhang mit der Zeit veränderte, wie hier nach und nach ein Elektrozaun und Minenfelder entstanden und wie auch der Luftraum geschützt wurde.

Der österreichische Flugzeugingenieur Alfred Winter liebte selbstverständlich das Fliegen, doch sollte ihn dieses Hobby am Ende das Leben kosten. Zweimal überquerte er im Flugzeug den Eisernen Vorhang zur Tschechoslowakei. Erstmals geschah dies 1962, als er sechsunddreißig Jahre alt war und in Wien lebte. Am 25. Juli 1962 startet er in einem Segelflugzeug mit dem Kennzeichen OE-0550. Irrtümlicherweise gelangte er bis über tschechoslowakisches Gebiet und landete in Jaroslavice unweit der Grenze. Er wurde für einen Tag festgenommen, verhört und schließlich zusammen mit seinem Segelflieger nach Österreich retourniert. Der zweite Grenzüberflug dagegen endete tragisch, denn er kehrte nicht mehr lebend nach Hause zurück. Mit ihm starb auch sein gleichaltriger Kollege Johann Weiser. Dies geschah am 26. Juli 1973 in der Nähe von Šafov bei Znojmo, elf Jahre nach der ersten irrtümlichen Grenzquerung. Ihr Flugzeug war ein klassischer einfacher Eindecker des Typs Oberlerchner JOB 15-150, hergestellt im österreichischen Spittal an der Drau, eine einmotorige Maschine mit Festfahrwerk. Ein tschechoslowakisches Jagdflugzeug versuchte die beiden zur Landung zu zwingen, dabei kam es zur Kollision. Die beiden Österreicher überlebten den Unfall nicht, der tschechoslowakische Pilot dagegen schaffte es, den Schleudersitz zu betätigen, und wurde nur verletzt.

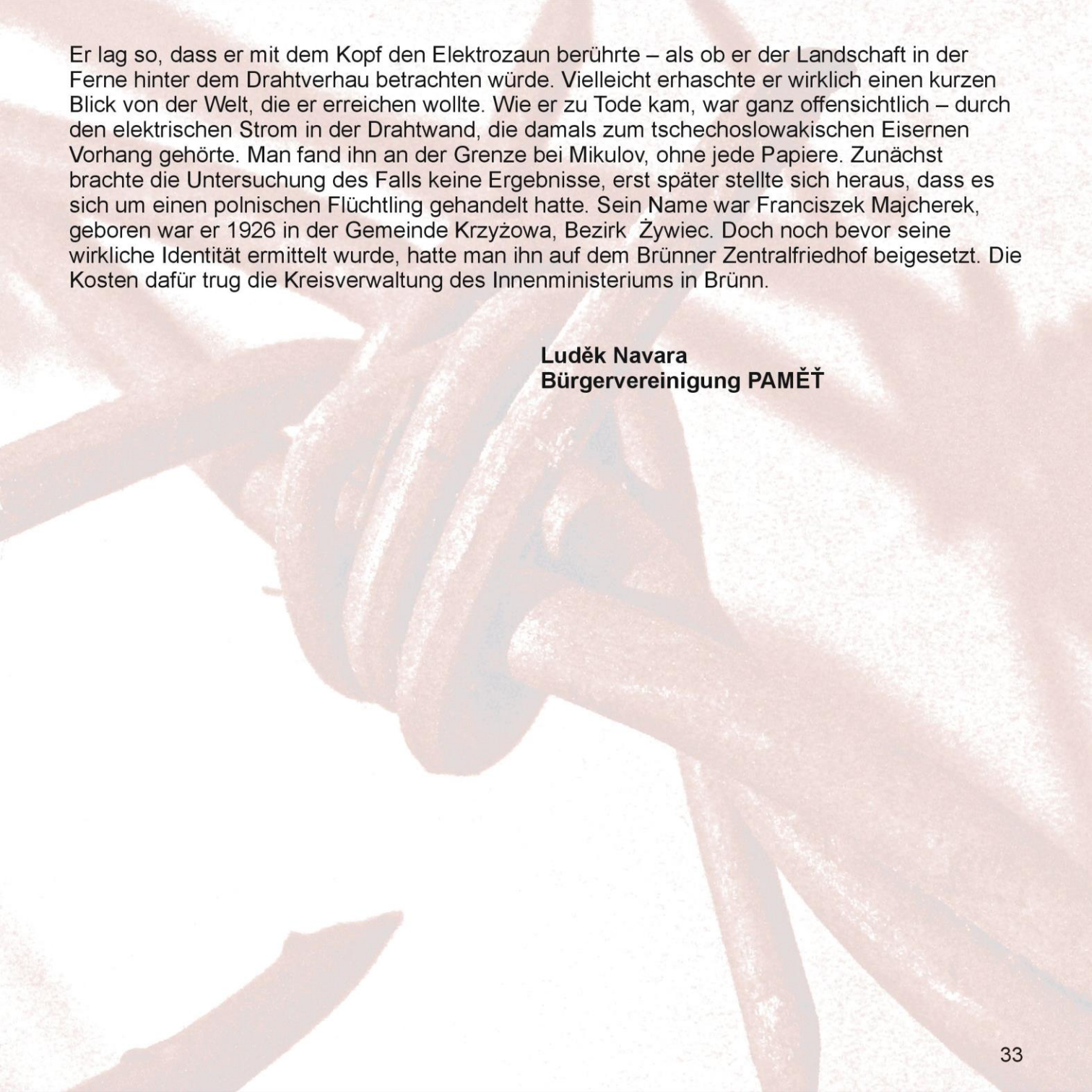
Am 17. Februar 1960 um zwei Uhr fünfunddreißig in der Nacht verursachte der neunzehnjährige Pavel Hanák einen Kurzschluss in den elektrischen Sperrzäunen. Er war zu einer Zeit geflüchtet, als der Eiserner Vorhang der Tschechoslowakei mit Elektrozäunen ausgerüstet war, die unter einer Spannung von rund 6000 Volt standen. Hier starben Flüchtlinge, aber auch Grenzsoldaten und Wildtiere. Pavel Hanák war beim Versuch, auf die andere Seite der Grenze zu gelangen, in den Drähten hängen geblieben und starb einen langsamen Tod. Der Strom floss zwanzig Minuten durch seinen Körper, bevor die Grenzer ihn ausschalten konnten. Ein Arzt versuchte zwar, den jungen Mann wiederzubeleben, aber ohne Erfolg. Den von der Einwirkung des elektrischen Stroms gezeichneten Körper verbrannte man zur Sicherheit. Der tödliche Strom floss in den Drähten der tschechoslowakischen Grenzanlagen noch bis 1965.

Im Jahr 1950 hatten sich drei junge Männer aus Bučovice und Umgebung zur Flucht in den Westen verabredet. Der jüngste von ihnen hieß Otakar Králíček, er stammte aus Kloboučky und war zweiundzwanzig Jahre alt. Der ein Jahr ältere Zdeněk Šťastný aus Bučovice soll ein sehr begabter Student gewesen sein, doch hatte man ihn von der Hochschule ausgeschlossen, da seine Eltern ursprünglich Gutsbesitzer gewesen waren. Der fünfundzwanzigjährige Ludvík Duroň aus Ždánice war 1945 gleich nach dem Kriegsende in den staatlichen Sicherheitsdienst und ebenso auch in die kommunistische Partei eingetreten. Doch bereits 1950 verließ er den Sicherheitsdienst und plante womöglich auch schon die Emigration, denn seine Freundin war nach Österreich geflohen. Die drei jungen Männer vereinbarten, gemeinsam das Land zu verlassen. Da sie nicht wussten, wie sie ihren Plan in Angriff nehmen sollten, sprachen sie einen Bekannten an – der jedoch mit der Geheimpolizei zusammenarbeitete. Er führte sie bis an eine Stelle, wo bereits Grenzsoldaten auf sie warteten und aus dem Hinterhalt das Feuer eröffneten. Zwei der drei waren auf der Stelle tot, Zdeněk Šťastný schwer verwundet. Auf ihn wartete die Überführung in ein Krankenhaus nach Brünn, wo er operiert wurde, aber auch ständige Bewachung und die Behandlung in der geschlossenen psychiatrischen Abteilung. Er kämpft um sein Leben – und verliert den Kampf. Für den Angriff auf die unbewaffneten jungen Männer, der am ehesten an eine Hinrichtung erinnerte, wurde nie jemand zur Rechenschaft gezogen.

Die Flucht von Olga und Miroslav Fictum in der Nacht vom 2. auf den 3. Juni 1953 warf vor allem die Frage auf, warum sie sich für den Weg in den Westen gerade einen Grenzabschnitt bei Valtice unweit von Břeclav gewählt hatten. Die beiden hatten in Marienbad im Nordwesten Böhmens gelebt, von wo es nicht weit bis zur Grenze nach Westdeutschland gewesen wäre. Der Grund war offenbar, dass Miroslav Fictum zuvor als Soldat an der österreichischen Grenze gedient hatte und überzeugt war, diesen Grenzabschnitt zu kennen. Doch ahnte er nicht, dass die Grenztruppen einen Teil des Grenzverlaufs vermint hatten. Fictums Ehefrau trat beim Queren der Grenze auf eine Mine und wurde durch die Explosion schwer verletzt. Wenige Stunden später starb sie im Krankenhaus.

Dieser unbekannt Mann wurde am 24. Juni 1964 um drei Uhr morgens gefunden.

Er lag so, dass er mit dem Kopf den Elektrozaun berührte – als ob er der Landschaft in der Ferne hinter dem Drahtverhau betrachten würde. Vielleicht erhaschte er wirklich einen kurzen Blick von der Welt, die er erreichen wollte. Wie er zu Tode kam, war ganz offensichtlich – durch den elektrischen Strom in der Drahtwand, die damals zum tschechoslowakischen Eisernen Vorhang gehörte. Man fand ihn an der Grenze bei Mikulov, ohne jede Papiere. Zunächst brachte die Untersuchung des Falls keine Ergebnisse, erst später stellte sich heraus, dass es sich um einen polnischen Flüchtling gehandelt hatte. Sein Name war Franciszek Majcherek, geboren war er 1926 in der Gemeinde Krzyżowa, Bezirk Żywiec. Doch noch bevor seine wirkliche Identität ermittelt wurde, hatte man ihn auf dem Brünner Zentralfriedhof beigesetzt. Die Kosten dafür trug die Kreisverwaltung des Innenministeriums in Brünn.

Luděk Navara
Bürgervereinigung PAMĚŤ

OBSAH

• Stěna smrti	.....	strana	2
• Úvodní slovo rakouského velvyslance v ČR	.....	strana	3
• Na druhou stranu!	.....	strana	4
• Mapa příhraniční oblasti z roku 1951 – politicko-územní uspořádání	.....	strana	6
• Cesta k památníku	.....	strana	8
◦ Mezinárodní konference k výročí 20 let od pádu železné opony	.....	strana	8
◦ Projekt CZ0101 Stezka svobody	.....	strana	8
◦ Výstava „Krajina železné opony“ – duben–květen 2012	.....	strana	9
• Projekt M00258 Brána ke svobodě – Tor zur Freiheit	.....	strana	10
◦ Zahajovací konference – březen 2013	.....	strana	10
◦ Položení základního kamene Památníku obětem železné opony	.....	strana	11
• Měli být zapomenuti	.....	strana	12
• Příběhy touhy po svobodě	.....	strana	16
◦ Let do nebezpečí	.....	strana	16
◦ Smrt mladíka s dobrodružnými sklony	.....	strana	19
◦ Po ukončení střelby byl chvíli klid	.....	strana	21
◦ Největší zásluha	.....	strana	23
◦ Neznámý	.....	strana	25
• Slovo starosty města Poysdorf	.....	strana	27
• Slovo starosty města Laa an der Thaya	.....	strana	28
• Slovo starosty města Mikulov	.....	strana	29
• Resümee	.....	strana	31

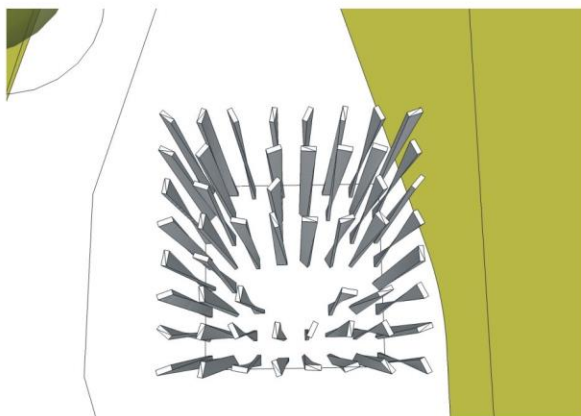
Zpracováno Občanským sdružením PAMĚŤ v rámci projektu „Brána ke svobodě – Tor zur Freiheit“, spolufinancovaného Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) v programu „Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007–2013“

Mapové podklady vypracovány s využitím WMS mapové služby Automapa ČR, zdroj Národní geoportál INSPIRE, poskytovatel společnost PLANstudio, spol. s r. o.

Dobové fotografie jsou použity se svolením Archivu bezpečnostních složek, portrétní fotografie osob pocházejí ze soukromých archivů, fotografie prezentující jednotlivé projekty pocházejí z archivu Občanského sdružení PAMĚŤ.

BRÁNA KE SVOBODĚ — TOR ZUR FREIHEIT

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro
regionální rozvoj

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosáhneme více.

